

ĢENERĀLADVOKĀTA M. POJAREŠA MADURU [M. POIARES MADURO]

SECINĀJUMI,

sniegti 2008. gada 8. oktobrī¹

1. Vai dalībvalsts var paredzēt pamatu, kas liedz piedalīties būvdarbu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, papildus tiem, kas minēti Direktīvas 93/37/EEK 24. pantā²? Ar kādiem nosacījumiem un ierobežojumiem? Tie ir jautājumi, kas pēc būtības veido šīs prejudiciālā nolēmuma tiesvedības priekšmetu un izvirza jautājumu par to, vai dalībvalstīm ir normatīvas pilnvaras, ja pastāv Kopienas saskaņošana, un — attiecīgajā gadījumā — kāds ir šo pilnvaru apjoms. Ar šo jautājumu Tiesa jau ir saskārusies. Par to ir attīstīta bagātīga judikatūra. Šai lietai tomēr ir sava īpatnība, proti, attiecīgā valsts tiesību norma ir konstitucionāla. Vai tas kaut kādā mērā var ietekmēt sniedzamo atbildi? Tādi ir šīs prāvas galvenie jautājumi.

I — Atbilstošās tiesību normas

A — Kopienas tiesiskais regulējums

2. Direktīvas 93/37 24. pantā ir noteikts, kādos gadījumos var tikt liegts piedalīties būvdarbu publiskā iepirkuma līguma procedūrā. Tajā ir paredzēts:

“Piedalīties līgumā [līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā] var liegt jebkuram būvuzņēmējam:

- a) kas ir bankrotējis vai atrodas darbības izbeigšanas stadijā, kam tiesa iecēlusi administratoru, kas noslēdzis mierizlīgumu ar kreditoriem, pārtraucis uzņēmējdarbību vai ir kādā līdzīgā stāvoklī, ko saskaņā ar valsts normatīviem aktiem rada līdzīga procedūra;

1 — Oriģinālvaloda — franču.

2 — Padomes 1993. gada 14. jūnija Direktīva 93/37/EEK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu piešķiršanas procedūras [publisko būvdarbu līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras] (OV L 199, 54. lpp.).

- b) uz ko attiecas tiesvedība, lai atzītu par bankrotējušu, tiesas lēmums par piespiedu darbības izbeigšanu vai administratora iecelšanu, vai mierizlīgums ar kreditoriem, vai arī saskaņā ar valsts normatīviem aktiem uzsāktas kādas līdzīgas procedūras;
- f) kas saskaņā ar tās valsts tiesību normām, kurā tas reģistrēts vai kura ir līgumslēdzējas iestādes valsts, nav izpildījis pienākumus, kas saistīti ar nodokļu samaksu;
- g) kas ir vainīgs nopietnā tādās informācijas sagrozīšanā, kas prasīta saskaņā ar šo nodaļu.
- c) kas ar tiesas spriedumu, kuram ir *res judicata* spēks, atzīts par vainīgu pārkāpumā saistībā ar viņa profesionālo darbību;
- [..]”

- d) kas ir vainīgs smagā pārkāpumā saistībā ar profesionālo darbību, kurš pierādīts ar jebkādiem līdzekļiem, ko līgumslēdzējas iestādes var pieņemt;
- B — *Valsts tiesības*

3. 1975. gada Grieķijas Konstitūcijas 14. panta 9. punkta piektajā, sestajā un septītajā daļā, redakcijā ar 2001. gada 6. aprīļa grozījumiem, ir paredzēts:

- e) kas nav izpildījis saistības, kas attiecas uz sociālās apdrošināšanas iemaksām saskaņā ar tiesību aktiem tajā valstī, kurā viņš reģistrēts, vai arī līgumslēdzējas iestādes valstī;
- “Mediju uzņēmuma īpašnieka, partnera, akciju kontrolpaketes turētāja vai vadītāja statuss nav savienojams ar tāda uzņēmuma

īpašnieka, partnera, kontrolpaketes akcionāra vai vadītāja statusu, kuram par labu valstij vai publiskai juridiskai personai plašākā nozīmē ir jāveic būvdarbi, piegādes vai jāsniedz pakalpojumi.

noslēgt būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu šādām personām:

- mediju uzņēmumam vai mediju uzņēmējam (mediju uzņēmuma īpašniekam, partnerim, kontrolpaketes akcionāram vai vadītājam);

Šis iepriekšējā daļā noteiktais aizliegums attiecas uz jebkāda veida starpniekiem, piemēram, laulāto, radniekiem vai finansiāli atkarīgām personām vai sabiedrībām.

- uzņēmumam, kura partneri, kontrolpaketes akcionāri, valdes locekļi vai vadītāji ir mediju uzņēmumi vai mediju uzņēmuma partneri, kontrolpaketes akcionāri, valdes locekļi vai vadītāji;

Likumā jāparedz īpaši noteikumi, sankcijas, kas var tikt piemērotas un kas var ietvert pat radio vai televīzijas pārraidīšanas stacijas licences anulēšanu un aizliegumu parakstīt konkrēto publiskā iepirkuma līgumu vai arī rīkojumu to atcelt, un kontroles sistēma un garantiju veidi, kas vajadzīgi, lai novērstu iepriekš minēto tiesību noteikumu apiešanu.”

- uzņēmējam (būvdarbu uzņēmuma īpašniekam, partnerim, kontrolpaketes akcionāram vai vadītājam), kas ir mediju uzņēmēja īpašnieka, partnera, kontrolpaketes akcionāra vai vadītāja *laulātais vai radnieks*, izņemot, ja tas spēj pierādīt, ka tas ir finansiāli neatkarīgs no minētās personas.

4. Īstenojot Grieķijas Konstitūcijas 14. panta 9. punkta septīto daļu, Likumā Nr. 3021/2002 par ierobežojumiem attiecībā uz publiskā iepirkuma līgumu slēgšanu ar personām, kas aktīvi darbojas mediju uzņēmumos, pēc būtības noteikts aizliegums piešķirt tiesības

5. Turklāt Likumā Nr. 3021/2002 būtībā paredzēts, ka pirms publiskā iepirkuma līguma piešķiršanas attiecīgai līgumslēdzējai

iestādei jālūdz Valsts radio un televīzijas padomei (*Ethniko Symvoulío Radioteleorasis*; turpmāk tekstā — “*ESR*”) izziņa, kas apliecina, ka nepastāv iepriekš minētajā likumā paredzētā nesavienojamība, pretējā gadījumā līgums vai publiskais iepirkums ir spēkā neesošs.

II — Pamata prāva un lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

6. Ar 2001. gada 13. decembra lēmumu sabiedrība *Erga*, kas ir valsts uzņēmums, izsludināja procedūru uzaicinājumam iesniegt piedāvājumu, lai veiktu jaunās Korintas–Kiato ātrgaitas dzelzceļa dubultlīnijas infrastruktūras līmeņošanas un tehniskos darbus ar budžetu EUR 51 700 000. Konkursā līdz ar citām piedalījās sabiedrība *Michaniki* un sabiedrība *Sarantopoulos*.

7. 2002. gada 22. maijā līgumslēdzēja iestāde publisko iepirkumu līguma slēgšanas tiesības piešķīra uzņēmumam *Sarantopoulos*, kas vēlāk tika pievienots sabiedrībai *Pantechniki*. Pirms tam minētā līgumslēdzēja iestāde pieprasīja un saņēma no *ESR* izziņu par to, ka attiecībā uz sabiedrību *Pantechniki* nepastāv likumā Nr. 3021/2002 minētā nesavienojamība. *ESR* uzskatīja, ka, kaut arī K. Sarantopuls [*K. Sarantopoulos*], sabiedrības *Pantechniki* akciju kontrolpaketes turētājs un valdes priekšsēdētāja vietnieks, ir G. Sarantopula [*G. Sarantopoulos*], kurš ir vairāku Grieķijas mediju uzņēmumu valdes loceklis, radnieks (precīzāk sakot, tēvs), uz viņu neattiecas iepriekš minētās Grieķijas tiesību normas

par nesavienojamību, jo viņš ir finansiāli neatkarīgs no G. Sarantopula.

8. Uzņēmums *Michaniki*, kas ir konkursa uzvarētāja neveiksmīgais konkurents, iesniedza prasību Grieķijas Valsts padomē, lai atceltu *ESR* izdoto izziņu attiecībā uz nesavienojamību, pamatojoties uz to, ka likuma Nr. 3021/2002 noteikumi, saskaņā ar kuriem ir izdota minētā izziņa, esot pretrunā Grieķijas Konstitūcijas 14. panta 9. punktam.

9. Piekritot prasītājam pamata prāvā, iesniedzējtiesa uzskata, ka apstrīdētās likuma normas tiktāl, ciktāl tās ļauj būvdarbu uzņēmējam izvairīties no tajās paredzētās nesavienojamības, ja tas spēj pierādīt, ka ir finansiāli neatkarīgs no radnieka, kas ir mediju uzņēmuma īpašnieks, partneris, akciju kontrolpaketes turētājs vai vadītājs, ir pretrunā Konstitūcijas 14. panta 9. punktam, saskaņā ar kuru minētajam uzņēmējam, pat ja viņš būtu finansiāli neatkarīgs no šī radnieka, ir jāpierāda, ka viņš nav starpnieks, bet gan rikojas pilnīgi neatkarīgi, savā labā un savās interesēs.

10. Iesniedzējtiesa tomēr jautā, vai minētā konstitūcijas norma, kas ļauj izslēgt būvdarbu uzņēmumu no dalības konkursā, pamatojoties uz to, ka tā akciju kontrolpaketes turētājs nevar atspēkot pieņēmumu, ka tas kā mediju uzņēmuma īpašnieka, partnera,

kontrolpaketes akcionāra vai vadītāja radinieks ir rīkojies par labu šim uzņēmumam kā starpnieks, nevis savā labā, ir saderīga ar Kopienu tiesībām. Šķiet, ka Direktīvas 93/37 24. pantā minēto aizliegumu pamatu saraksts ir izsmelošs un līdz ar to izslēdz citu aizliegumu pamatu, tādu kā noteikts Grieķijas Konstitūcijas 14. panta 9. punktā, pievienošanu. Pat ja pieņem, ka ar Direktīvu 93/37 šajā gadījumā ir ieviesta tikai daļēja saskaņošana, papildu aizlieguma gadījumi no Kopienas tiesību viedokļa var būt uzskatāmi par tiesiskiem tikai tad, ja tie vērsti uz vispārējo interešu mērķu, kas ir saderīgi ar Kopienu tiesībām, sasniegšanu un ievēro samērīguma principu. Visbeidzot, gadījumā, ja Tiesa uzskatītu, ka minētās direktīvas 24. pantā paredzēts izsmelošs aizliegumu pamatu saraksts, iesniedzējtiesa jautā, vai ar aizliegumu, kas būtu izsecināms no minētā panta, ieviest kārtību, saskaņā ar kuru darbība mediju jomā nav savienojama ar publisko iepirkumu jomu, netiktu pārkāpti principi, kas ir saistīti ar demokrātiskas iekārtas normālu darbību, pārskatāmības princips publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, brīvas un godīgas konkurences princips, kā arī subsidiaritātes princips.

Otrais jautājums, no vienas puses, skar Kopienu tiesību vispārējo principu saderību ar mērķi, kura sasniegšanai tiek ieviesta kārtība, saskaņā ar kuru mediju uzņēmuma īpašnieka, partnera, akciju kontrolpaketes turētāja vai vadītāja statuss nav savienojams ar uzņēmuma, kuram var piešķirt tiesības izpildīt būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu publiskā iepirkuma līgumu, īpašnieka, partnera, akciju kontrolpaketes turētāja vai vadītāja statusu, un, no otras puses, tas skar Kopienas samērīguma principa saderīgumu ar no tā izrietošo pilnīgu aizliegumu attiecīgajiem uzņēmējiem piedalīties publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā. Trešais jautājums attiecas uz Direktīvas 93/37 spēkā esamību saistībā ar vispārējiem konkurences aizsardzības, pārskatāmības un subsidiaritātes principiem gadījumā, ja minētās direktīvas interpretācija aizliedz paredzēt noteikumus, kas izslēdz uzņēmēju no dalības būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, ja uzņēmums, tā vadība (īpašnieks, akciju kontrolpaketes turētājs, partneris vai vadītājs) vai starpnieki, kas darbojas minētās vadības labā, strādā mediju uzņēmumos, kas var nelikumīgi ietekmēt būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, izmantojot tiem piemītošo vispārējo ietekmi.

11. Iesniedzējtiesa Tiesai ir uzdevusi trīs prejudiciālus jautājumus. Pirmais jautājums ir par to, vai Direktīvas 93/37 24. pantā ietvertais aizliegumu saraksts ir izsmelošs.

12. Pirms tiek atbildēts uz šiem prejudiciālajiem jautājumiem, vispirms ir jālemj par iebildumiem, kas celti pret šo jautājumu pieņemamību.

III — Prejudiciālo jautājumu pieņemamība

13. Grieķijas valdība ir apstrīdējusi Tiesas kompetenci izlemt šo prejudiciālo nolēmumu, pamatojoties uz to, ka pamata prāva ir starp diviem Grieķijas uzņēmumiem attiecībā uz publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, ko veic Grieķijas līgumslēdzēja iestāde. Tā kā pamata prāva attiecas tikai uz pilnībā iekšēju situāciju Grieķijā, Kopienu tiesības tai nav piemērojamas un līdz ar to prejudiciālie jautājumi par šo tiesību normu interpretāciju nav atbilstoši. Grieķijas valdība arī apšauba uzdoto jautājumu atbilstību, pamatojoties uz to, ka šie jautājumi neskar Kopienu tiesību interpretāciju, kas atbilstu pamata prāvas risināšanas objektīvajām vajadzībām, jo jautājums attiecas tikai uz Grieķijas likuma saderību ar Konstitūciju.

14. Lai noraidītu šos divus iebildumus attiecībā uz prejudiciālo jautājuma pieņemamību, Grieķijas valdībai var iebilst, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru “saistībā ar Līguma 177. pantā paredzēto Tiesas un valsts tiesu sadarbību tikai valsts tiesa, kura iztiesā prāvu un kurai jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā lietas īpatnības,

var noteikt, cik lielā mērā ir vajadzīgs prejudiciālais nolēmums, lai šī tiesa taisītu spriedumu, un cik atbilstīgi ir Tiesai uzdotie jautājumi”, un “tātad gadījumā, ja uzdotie jautājumi skar Kopienu tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir pienākums pieņemt nolēmumu”³. Tomēr no judikatūras izriet arī tas, ka izņēmuma gadījumos Tiesai, lai pārliedzītos par savu kompetenci, ir jāpārbauda apstākļi, kādos valsts tiesa pie tās vērsusies, un ka Tiesas var atzīt prejudiciālo jautājumu par neieņemamu, it īpaši tad, ja acīmredzami ir skaidrs, ka lūgtajai Kopienu tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamata prāvas faktisko situāciju vai priekšmetu vai ka tā neatbilst tam, kas objektīvi ir vajadzīgs lēmumam, kurš jāpieņem valsts tiesai izskatāmajā lietā, vai arī ka problēma ir hipotētiska⁴.

15. Attiecībā uz pirmo iebildumu, ka pamata prāvai nepiemīt Kopienu mērogs, jāpiekrīt, ka Tiesas kompetencē nav izlemt prejudiciālos jautājumus par Kopienu tiesību noteikumiem gadījumos, kad pamata lietas fakti ir ārpus Kopienu tiesību piemērošanas jomas⁵. Tiesa

3 — 2001. gada 13. marta spriedums lietā C-379/98 *Preussen-Elektra* (*Recueil*, I-2099. lpp., 38. punkts); skat. arī 1995. gada 15. decembra spriedumu lietā C-415/93 *Bosman* (*Recueil*, I-4921. lpp., 59. punkts) un 2003. gada 21. janvāra spriedumu lietā C-318/00 *Bacardi-Martini* un *Cellier des Dauphins* (*Recueil*, I-905. lpp., 41. punkts).

4 — Skat. 1994. gada 16. maija rīkojumu lietā C-428/93 *Monin Automobiles* (*Recueil*, I-1707. lpp.) un 1998. gada 25. maija rīkojumu lietā C-361/97 *Nour* (*Recueil*, I-3101. lpp.), kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā *PreussenElektra*, 39. punkts, 1999. gada 15. jūnija spriedumu lietā C-421/97 *Tarantik* (*Recueil*, I-3633. lpp., 33. punkts) un 2000. gada 9. marta spriedumu lietā C-437/97 *EKW* un *Wein & Co* (*Recueil*, I-1157. lpp., 52. punkts).

5 — Skat. arī neseno 2008. gada 16. aprīļa rīkojumu lietā C-186/07 *Club Náutico de Gran Canaria* (19. punkts).

vairākas reizes ir atgādinājusi, ka Kopienu tiesības⁶, it īpaši Līguma noteikumi par pakalpojumu sniegšanas brīvību un to īstenošanai pieņemtie noteikumi⁷, nav piemērojami situācijām, kas ir ierobežotas vienas dalībvalsts teritorijā un kurām līdz ar to nav nekādas piesaistes situācijām, kas paredzētas Kopienu tiesībās. Šādā gadījumā lūgtajai Kopienu tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamata prāvas faktisko situāciju vai priekšmetu un atbilde uz jautājumu valsts tiesai nevar būt lietderīga, izņemot, ja saskaņā ar valsts tiesībām tās pilsonim ir jāpiešķir tādas pašas tiesības, kādas tādā pašā situācijā ir citas dalībvalsts pilsonim saskaņā ar Kopienu tiesisko regulējumu⁸, vai arī ja valsts tiesību aktos ir atsauce uz Kopienu tiesību normu saturu, nosakot pilnībā iekšējā situācijā piemērojamās normas⁹.

pilnībā iekšēju situāciju. Tā ir, izņemot vienu gadījumu¹⁰, kad lūgums sniegt interpretāciju attiecās uz primāro tiesību aktu normām, it īpaši attiecībā uz pakalpojumu sniegšanas brīvības noteikumiem¹¹. Tas tā ir bez izņēmumiem visos gadījumos, kad jautājums attiecās uz publisko iepirkumu direktīvām¹². Vispārīgi tas ir tādēļ, ka Kopienu tiesiskā regulējuma publisko līgumu jomā mērķis ir nodrošināt iespēju iegūt tiesības noslēgt minētos līgumus cik plaši vien iespējams un bez diskriminācijas pilsonības dēļ un veicināt efektīvu un vienlīdzīgu konkurenci šajā jomā. Līdz ar to nav svarīgi, ka visas publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā iesaistītās puses ir no tās pašas dalībvalsts, no kuras ir līgumslēdzēja iestāde, jo citās dalībvalstīs reģistrētie uzņēmumi arī varētu būt ieinteresēti¹³. Turklāt, no šī skatupunkta raugoties, publisko iepirkumu direktīvu noteikumi ir piemērojami attiecībā uz visiem publiskajiem iepirkumiem, kuru apmērs pārsniedz šajās direktīvās noteikto, bez nosacījuma attiecībā uz pretendentu pilsonību vai reģistrācijas vietu¹⁴. Tāpat kā citām direktīvām, kas pieņemtas, pamatojoties uz EKL

16. Tomēr Tiesa vienmēr ir atbildējusi uz prejudiciāliem jautājumiem, kas attiecas uz lietām saistībā ar publiskajiem iepirkumiem vai publiskajiem līgumiem vispār, pat ja lietas faktiskie apstākļi lika domāt, ka lieta ir par

6 — Skat., piemēram, 1992. gada 19. marta spriedumu lietā C-60/91 *Batista Morais* (*Recueil*, I-2085. lpp., 6.–9. punkts), 1998. gada 2. jūlija spriedumu apvienotajās lietās no C-225/95 līdz C-227/95 *Kapasakalis* u.c. (*Recueil*, I-4239. lpp., 17.–24. punkts) un 2001. gada 11. oktobra spriedumu apvienotajās lietās no C-95/99 līdz C-98/99 un C-180/99 *Khalil* u.c. (*Recueil*, I-7413. lpp., 70. un 71. punkts).

7 — Skat. 1999. gada 21. oktobra spriedumu lietā C-97/98 *Jägerskiöld* (*Recueil*, I-7319. lpp., 42.–44. punkts) un 2002. gada 11. jūlija spriedumu lietā C-60/00 *Carpenter* (*Recueil*, I-6279. lpp., 28. punkts).

8 — Skat. 2000. gada 5. decembra spriedumu lietā C-448/98 *Guimont* (*Recueil*, I-10663. lpp., 18.–24. punkts), 2002. gada 5. marta spriedumu apvienotajās lietās C-515/99, no C-519/99 līdz C-524/99 un no C-526/99 līdz C-540/99 *Reisch* u.c. (*Recueil*, I-2157. lpp., 24.–26. punkts), 2003. gada 15. maija spriedumu lietā C-300/01 *Salzmann* (*Recueil*, I-4899. lpp., 32. un 33. punkts) un 2008. gada 31. janvāra spriedumu lietā C-380/05 *Centro Europa 7* (Krājums, I-349. lpp., 69. punkts).

9 — Skat. it īpaši 1990. gada 18. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-297/88 un C-197/89 *Dzodzi* (*Recueil*, I-3763. lpp.), 1997. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-28/95 *Leur-Bloem* (*Recueil*, I-4161. lpp.) un 2007. gada 11. decembra spriedumu lietā C-280/06 *ETI* u.c. (Krājums, I-10893. lpp., 21. punkts).

10 — Skat. 1999. gada 9. septembra spriedumu lietā C-108/98 *RI.SAN* (*Recueil*, I-5219. lpp., 21.–23. punkts).

11 — Skat. 2000. gada 7. decembra spriedumu lietā C-324/98 *Telaustria* un *Telefonadress* (*Recueil*, I-10745. lpp.), 2005. gada 21. jūlija spriedumu lietā C-231/03 *Coname* (Krājums, I-7287. lpp.), 2005. gada 13. oktobra spriedumu lietā C-458/03 *Parking Brixen* (Krājums, I-8585. lpp.); skat. arī manus secinājumus lietā C-347/06 *ASM Brescia* (2008. gada 17. jūlija spriedums, Krājums, I-5641. lpp., 33. punkts).

12 — Skat. 1996. gada 25. aprīļa spriedumu lietā C-87/94 Komisija/Belģija (*Recueil*, I-2043. lpp.), iepriekš minēto spriedumu lietā *Telaustria* un *Telefonadress*, 2000. gada 7. decembra spriedumu lietā C-94/99 *ARGE* (*Recueil*, I-11037. lpp.) un 2002. gada 30. maija rīkojumu lietā C-358/00 *Buchhändler-Vereinigung* (*Recueil*, I-4685. lpp.).

13 — Skat. šajā sakarā iepriekš minēto 1996. gada 25. aprīļa spriedumu lietā Komisija/Belģija, 33. punkts, un iepriekš minētos spriedumus lietā *Coname*, 17. punkts, un lietā *Parking Brixen*, 55. punkts.

14 — Atgādinājumam, ka publisko iepirkumu direktīvās pilnībā iekšēja situācija nevar tikt uzskatīta par pamatu to nepiemērojamībai, skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Belģija, 31.–33. punkts.

95. pantu (iepriekš — EK līguma 100.A pants), to piemērojamība nevar būt atkarīga no tā, vai attiecīgā pamata prāvā aplūkojamā situācija ir pietiekami saistīta ar pārvietošanās pamatbrīvību īstenošanu¹⁵. Līdz ar to pirmais Grieķijas valdības iebildums par šī lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu nepieņemamību tādēļ, ka šī ir pilnībā iekšēja situācija, ir jānoraida.

17. Nevar tikt pieņemts arī otrais iebildums par uzdoto jautājumu neatbilstību, kas pamatots ar to, ka lūgtā Kopienų tiesību interpretācija neatbilstot pamata prāvas risināšanas objektīvajām vajadzībām, jo pamata prāva attiecas tikai uz Grieķijas likuma saderību ar Konstitūciju. Jāpiekrit, ka, aplūkojamajā lietā konstatējot likuma Nr. 3021/2002 nesaderību ar Konstitūcijas 14. panta 9. punktu, *ESR* izsniegtajai izziņai attiecībā uz nesavienojamību zustu tiesiskais pamatojums un tāpat

15 — Šajā sakarā saistībā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 1995. gada 24. oktobra Direktīvu 95/46/EK par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti, kas — tāpat kā Direktīva 93/37 — pieņemta, pamatojoties uz bijušo EK līguma 100.A pantu, skat. 2003. gada 20. maija spriedumu apvienotajās lietās C-465/00, C-138/01 un C-139/01 *Österreichischer Rundfunk* u.c. (*Recueil*, I-4989. lpp., 39.–43. punkts) un 2003. gada 6. novembra spriedumu lietā C-101/01 *Lindqvist* (*Recueil*, I-12971. lpp., 40. un 41. punkts).

pietiktu apmierināt prasību, ko cēla prasītāja pamata prāvā.

18. Tomēr, kā uzsvēra iesniedzējtiesa, procesuālās ekonomijas principa dēļ prejudiciālais jautājums par attiecīgās Konstitūcijas normas saderību ar Kopienų tiesībām būtu jāatzīst par atbilstošu šajā procesa stadijā. Ja Tiesa uzskatītu, ka tā nevar lemt par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par interpretāciju, un atstātu iesniedzējtiesas ziņā vispirms atrisināt jautājumu par likuma Nr. 3021/2002 saderību ar Konstitūcijas 14. panta 9. punktu, tad ļoti iespējams, ka gadījumā, ja iesniedzējtiesa atceltu izziņu, pamatojoties uz to, ka minētais likums ir pretrunā Konstitūcijai, jautājums par apstrīdētās Konstitūcijas normas saderību ar Kopienų tiesībām tik un tā atgrieztos Tiesā, jo šādā gadījumā *ESR* visdrīzāk būs jāatsaka izziņa, kas nepieciešama, lai piešķirtu attiecīgā publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesības, pamatojoties uz to, ka attiecīgais publisko būvdarbu uzņēmējs (K. Sarantopuls) nevarēs pierādīt, ka viņa statuss ir saderīgs ar Konstitūcijā izvirzītajām prasībām. Tātad pamata prāvas gala iznākums ir atkarīgs no tā, vai īpašā kārtība, saskaņā ar kuru darbība mediju jomā nav savienojama ar darbību publisko būvdarbu jomā, atbilst Kopienų tiesībām. Līdz ar to procesuālās ekonomijas interesēs ir sniegt tagad atbildi iesniedzējtiesai attiecībā uz Kopienų tiesību interpretācijas elementiem, jo gadījumā, ja būs jāsecina, ka Kopienų tiesības nav saderīgas ar kārtību, kas noteikta Konstitūcijā un īstenota ar Likumu Nr. 3021/2002, tad iesniedzējai — kā tā

atzīst — nebūs citas izvēles, kā vien nepieņemot šo kārtību un tātad noraidīt sabiedrības *Michaniki* prasību un apstiprināt publisko iepirkumu līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu uzņēmumam *Pantehniki*.

IV — Atbildes uz prejudiciālajiem jautājumiem

A — *Direktīvas 93/37 24. pantā minēto aizliegumu pamatu saraksta izsmēlošais raksturs*

19. Pirmajā prejudiciālajā jautājumā Tiesai būtībā tiek jautāts, vai dalībvalstīm ir pilnvaras paredzēt citus izslēgšanas pamatus no būvdarbu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras kā Direktīvas 93/37 24. pantā paredzētie.

20. Lai apstrīdētu Direktīvas 93/37 24. pantā minēto aizliegumu pamatu saraksta ierobežojošo raksturu, Grieķijas valdība iebilst, ka minētā Direktīva aprobežojas ar valsts būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru koordinēšanu un neparedz pilnīgu saskaņošanu

būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu jomā. Tam var piekrist. Tiesa ir atzinusi, ka no "direktīvas nosaukuma un no tās preambulas otrā apsvēruma izriet, ka tās priekšmets ir tikai valsts būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru koordinēšana un līdz ar to tā neparedz pilnīgu Kopienu noteikumu sistēmu šajā jautājumā"¹⁶. Tāpat attiecībā uz Direktīvu 71/305 Tiesa ir lēmusi, ka tā nerada vienveidīgu un izsmēlošu Kopienu tiesisko regulējumu¹⁷. Līdz ar to "direktīvās ietverta kopējo noteikumu ietvaros dalībvalstis ir tiesīgas saglabāt vai pieņemt materiālās un procesuālās tiesību normas publisko iepirkumu jomā, ja vien tiek ievēroti visi attiecīgie Kopienu tiesību noteikumi un it īpaši aizliegumi, kas izriet no principiem, kas ietverti Līgumā attiecībā uz tiesībām veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību"¹⁸. Ir daudz gadījumu, kuros Tiesa ir atzinusi par tiesiskiem dalībvalstu pasākumus vai to tiesisko regulējumu būvdarbu publisko iepirkumu jomā, ar kuriem tika papildināts Kopienu tiesiskais regulējums. Pietiktu atzīmēt, ka publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanā par tiesiskiem ir atzīti tādi kritēriji kā ekoloģija¹⁹, bezdarba apkarošana²⁰, kā arī dalībvalsts norma, kas aizliedz jebkādus grozījumus uzņēmēju apvienības sastāvā, kas piedalās būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, pēc piedāvājumu iesniegšanas²¹.

16 — 2001. gada 27. novembra spriedums apvienotajās lietās C-285/99 un C-286/99 *Lombardini un Mantovani* (*Recueil*, I-9233. lpp., 33. punkts).

17 — Skat. 1988. gada 20. septembra spriedumu lietā 31/87 *Beentjes* (*Recueil*, 4635. lpp., 20. punkts) un 1987. gada 9. jūlija spriedumu apvienotajās lietās no 27/86 līdz 29/86 *CEI un Bellini* (*Recueil*, 3347. lpp., 15. punkts).

18 — Turpat.

19 — Skat. 2002. gada 17. septembra spriedumu lietā C-513/99 *Concordia Bus Finland* (*Recueil*, I-7213. lpp.).

20 — Skat. 2000. gada 26. septembra spriedumu lietā C-225/98 *Komisija/Francija* (*Recueil*, I-7445. lpp.).

21 — Skat. 2003. gada 23. janvāra spriedumu lietā C-57/01 *Makedoniko Metro un Michaniki* (*Recueil*, I-1091. lpp.).

21. Tomēr apstākļi, ka Direktīvā 93/37 nav paredzēta pilnīga saskaņošana noteikumiem, kas attiecas uz būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, nenozīmē, ka atsevišķi noteikumi šajā jomā nevarētu tikt novērtēti kā izsmeljoši. Vairāki fakti stingri atbalsta to, ka Direktīvas 93/37 24. pantā minēto aizliegumu pamatu saraksts, kad uzņēmējam var liegt piedalīties publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, ir izsmeljošs. Par to liecina pat šī dokumenta mērķi. Direktīvas 93/37 mērķis ir attīstīt konkurenci būvdarbu publisko iepirkumu jomā, nodrošinot labvēlīgus apstākļus, lai līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrās piedalītos iespējami lielāks skaits kandidātu²², savukārt, paredzot citus aizliegumu pamatus pretendentiem, noteikti tiek samazinātas iespējas kandidātiem piedalīties minētajās līgumu piešķiršanas procedūrās un tādējādi tiek ierobežota konkurence. Turklāt tāda, manuprāt, ir judikatūrā paustā nostāja. Tam par labu runāja jau aizliegums dalībvalstīm pieprasīt pretendentiem, lai tie pierādītu savas tehniskās, ekonomiskās un finansiālās spējas un profesionālo reputāciju citādiem līdzekļiem nekā tie, kas uzskaitīti spēku zaudējušās Direktīvas 71/305 par būvdarbu publiskajiem iepirkumiem 23.–26. pantā; citiem vārdiem sakot, it īpaši pretendenta uz būvdarbu publiskā iepirkuma līguma noslēgšanu pārbaude attiecībā uz minētās direktīvas 24. pantā minētajiem nesaderības gadījumiem nevarēja tikt veikta citādi, kā tikai pamatojoties uz tiem pierādīšanas līdzekļiem, kas izsmeljoši uzskaitīti²³. Vēl atbilstošāks piemērs: jau tika nospriests,

22 — Kā izriet no Direktīvas preambulas un no otrā un desmitā apsvēruma, tās mērķis ir atcelt ierobežojumus brīvībai veikt uzņēmējdarbību un brīvībai sniegt pakalpojumus būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu jomā, lai tirgus atvērta efektīvai konkurencei dalībvalstīs reģistrētiem uzņēmumiem (skat. šādus judikatūrā sniegtus piemērus: 2001. gada 27. novembra spriedumu apvienotajās lietās C-285/99 un C-286/99 *Lombardini un Mantovani* (*Recueil*, I-9233. lpp., 34. punkts) un 2002. gada 12. decembra spriedumu lietā C-470/99 *Universale-Bau* u.c. (*Recueil*, I-11617. lpp., 89. punkts).

23 — Skat. 1982. gada 10. februāra spriedumu lietā 76/81 *Transporoute et travaux* (*Recueil*, 417. lpp.), 2000. gada 26. septembra spriedumu lietā C-225/98 Komisija/Frāncija (*Recueil*, I-7445. lpp., 88. punkts).

ka spēku zaudējušās Direktīvas 77/62 par piegāžu publiskajiem iepirkumiem 17.–25. pants paredzēja “izsmeljošus un obligātus” kritērijus kvalitatīvai atlasei — kuru starpā direktīvas 20. pantā ietverti arī kandidāta profesionālās reputācijas kritēriji — un līguma slēgšanas tiesību piešķiršanai un ka tādējādi tika izslēgta iespēja, ka piešķirt piegāžu publiskā iepirkuma līgumu var tikai uzņēmumiem, kuru pamatkapitāla lielāko daļu veido valsts kapitāla daļas²⁴. Visbeidzot un turklāt interpretējot Direktīvas 92/50 par piegāžu publiskā iepirkuma līgumiem 29. pantu, kas pēc būtības ir identisks Direktīvas 93/37 24. pantam, Tiesa nosprieda, ka šī norma, kurā paredzēti septiņi gadījumi, kuros var liegt pretendentiem piedalīties līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, kas saistīti ar kandidātu profesionālo godīgumu, maksātspēju vai uzticamību, nosaka “arī dalībvalstu rīcības brīvības robežas — tādā ziņā, ka tās papildus uzskaitītajiem nevar noteikt citus izslēgšanas gadījumus”²⁵.

22. Šai judikatūrai Grieķijas valdība pretstata risinājumu, ko Tiesa sniedza apvienotajās lietās *Fabricom*²⁶. Strida pamats bija dalībvalsts tiesību normas, kas personai, kura ir veikusi ar publisko iepirkumu saistīto būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu pētījumu, pārbaudi, analīzi vai izstrādi, aizliedz iesniegt piedāvājumu šajā publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, atbilstība publisko iepirkumu direktīvam. Minētajā lietā Tiesa nepārbaudīja ieviesto

24 — 1994. gada 26. aprīļa spriedums lietā C-272/91 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-1409. lpp., 35. punkts).

25 — 2006. gada 9. februāra spriedums apvienotajās lietās C-226/04 un C-228/04 *Cascina* u.c. (Krājums, I-1347. lpp., 22. punkts).

26 — 2005. gada 3. marta spriedums apvienotajās lietās C-21/03 un C-34/03 *Fabricom* (Krājums, I-1559. lpp.).

noteikumu par nesavienojamību starp piedalīšanos publiskā iepirkuma sagatavošanas darbos un pretendēšanu uz to pašu publiskā iepirkuma līgumu, ņemot vērā iepriekš minēto direktīvu noteikumus, kuros uzskaitīti pamati aizliegumam piedalīties publiskā iepirkuma procedūrā, it īpaši Direktīvas 93/37 24. pantu, bet tikai pārbaudīja, vai apstrīdētā tiesību norma nodrošina vienlīdzīgu attieksmi pret visiem pretendentiem un vai atšķirīgā attieksme, ko paredzēja šī tiesību norma, nav nesamērīga attiecībā pret šo mērķi.

23. Šāds risinājums *a priori* runā pretī tam, ka aizliegumu pamati, kas paredzēti direktīvu par publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru koordinēšanu attiecīgajos pantos, ir noteikti izsmeloši. Pretruna tomēr ir tikai šķietama. Ir tiesa, ka Kopienas direktīvas principā paredz izsmeloši regulēt pamatus uzņēmēju izslēgšanai no dalības publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā. Tāds ir arī Direktīvas 93/37 24. panta mērķis. Tomēr arī citu noteikumu un principu, kas ietverti minētajā direktīvā vai izriet no tās, ievērošana var prasīt citu aizliegumu pamatu ieviešanu. Īpaši tas attiecas uz vienlīdzīgas attieksmes principu publiskā iepirkuma pretendentu starpā. Šis princips, kura neatņemama sastāvdaļa ir pārskatāmības princips²⁷ un kas izriet no brīvības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības²⁸, kuras ir pamatā

Kopienas tiesiskajam regulējumam attiecībā uz publiskajiem iepirkumiem²⁹, var attaisnot konkurentu izslēgšanu no dalības konkursā, jo izpildītāju konkurence, ko sliecas veicināt direktīvas attiecībā uz publiskajiem iepirkumiem un kas nozīmē iespējami lielāka skaita pretendentu piedalīšanos līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrās, ir efektīva tikai tad, ja tiek ievērots vienlīdzīgas attieksmes princips attiecībā pret pretendentiem³⁰. Tā, piemēram, manuprāt, ir grūti iedomājams, ka Kopienas tiesības principā nepieļauj dalībvalstij noteikt, ka noteiktu publisko funkciju veikšana nav savienojama ar pretendēšanu publiskā iepirkuma līguma procedūrā. Līdz ar to ir jāpieņem, ka dalībvalstis var paredzēt citus aizliegumu pamatus nekā tie, kuru saraksts ir sniegts Direktīvas 93/37 24. pantā, ja tas ir nepieciešams, lai novērstu potenciālus interešu konfliktus un tādā nodrošinātu pārskatāmību un vienlīdzīgu attieksmi. Turklāt tāda ir Direktīvas 93/37 6. panta 6. punkta nozīme, saskaņā ar kuru "līgumslēdzējas iestādes nodrošina to, ka netiek diskriminēti būvuzņēmēji". Tāpat tāda ir Tiesas nostāja apvienotajās lietās *Fabricom*³¹. Valsts tiesību aktos noteiktā nesavienojamība starp piedalīšanos publiskā iepirkuma sagatavošanas darbos un pretendēšanu uz šo publiskā iepirkuma līgumu tika paredzēta, lai izvairītos no tā, ka persona, kas piedalās šajos sagatavošanas darbos, varētu ietekmēt līguma piešķiršanas nosacījumus tādā veidā, kas vēlāk izrādītos labvēlīgs tās iesniegtajam piedāvājumam, vai arī tai varētu

27 — Skat. it īpaši 2000. gada 7. decembra spriedumu lietā C-324/98 *Telaustria* un *Telefonadress* (*Recueil*, I-10745. lpp., 61. punkts), 2002. gada 18. jūnija spriedumu lietā C-92/00 *HI* (*Recueil*, I-5553. lpp., 45. punkts) un iepriekš minēto 2002. gada 12. decembra spriedumu lietā *Universale-Bau* u.c., 91. punkts.

28 — Tiesa par to atgādināja vairākkārt: šajā sakarā skat. iepriekš minēto 1998. gada 20. septembra spriedumu lietā *Beentjes*, 20. punkts, iepriekš minēto 2000. gada 26. septembra spriedumu lietā Komisija/Francija, 50. punkts.

29 — Skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *Universale-Bau* u.c., 91. punkts, un lietā *HI*, 45. punkts, un 2003. gada 19. jūnija spriedumu lietā C-315/01 *GAT* (*Recueil*, I-6351. lpp., 73. punkts).

30 — Kā man jau iepriekš bija izdevība uzsvert (skat. manus secinājumus apvienotajās lietās C-226/04 un C-228/04 *La Cascina* u.c. (2006. gada 9. februāra spriedums, Krājums, I-1347. lpp., 26. punkts); skat. arī iepriekš minētos ģenerāladvokāta Ležē [*Léger*] secinājumus apvienotajās lietās *Fabricom*, 22. un 36. punkts.

31 — Atgādinājumam — šī lieta īpaši attiecas uz Direktīvas 93/37 6. panta 6. punkta interpretāciju.

būt priekšrocība attiecībā uz tās piedāvājuma formulēšanu, pateicoties informācijai, ko tā varēja iegūt saistībā ar attiecīgo publiskā iepirkuma līgumu minēto sagatavošanas darbu veikšanas laikā³².

24. Līdz ar to uz iesniedzējtiesas pirmo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/37 24. pantā ietvertais saraksts, kurā uzskaitīti pamati liegt būvuzņēmējiem [piedalīties konkursā], nav izsmeltošs.

B — Nosacījumi, kas paredzēti papildu aizlieguma pamatu gadījumā

25. Direktīva 93/37 tātad neaizliedz dalībvalstīm paredzēt citus pamatus liegt piedalīties būvdarbu publiskajā iepirkumā papildus tiem, kas ietverti sarakstā Direktīvas 24. pantā, ja to mērķis ir nodrošināt pārskatāmību un vienlīdzīgu attieksmi.

³² — Skat. iepriekš minēto spriedumu apvienotajās lietās *Fabricom*, 29. un 30. punkts.

26. Tieši tāds ir Grieķijas valdības pamatojums, kādēļ darbība mediju jomā nav savienojama ar darbību publisko būvdarbu jomā, kā tas noteikts Grieķijas Konstitūcijas 14. panta 9. punktā. Grieķijas valdība apgalvo, ka minētais noteikums par nesavienojamību nodrošina pārskatāmību un vienādu attieksmi, piešķirot būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesības, novēršot iespēju, ka kāds no uzņēmumiem, kas piedalās konkursā, varētu izmantot varu, kas izriet no tā plašsaziņas līdzekļa statusa, lai ietekmētu sev par labu galīgo lēmumu par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu. Šis aizliegums attiecībā uz mediju uzņēmējiem un uzņēmējiem, kas ir saistīti ar mediju uzņēmumiem, ir pieņemts, ņemot vērā to, ka šiem uzņēmumiem ir lielākas iespējas uzvarēt konkursā nekā konkurentiem, pateicoties to spējai ietekmēt līgumslēdzēju iestādi, izmantojot varu, kas izriet no to plašsaziņas līdzekļu statusa, un to, ka tātad šie uzņēmumi attiecībā uz šī līguma noslēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, ņemot vērā Kopienu tiesībās noteikto mērķi atvērt šo nozari konkurencei, nav vienādā stāvoklī ar pārējiem uzņēmumiem.

27. Grieķijas valdība turklāt norāda, ka tās konstitūcijā paredzētās nesavienojamības mērķis ir arī aizsargāt preses un mediju daudzveidību. Šādā veidā tiek novērsts, ka līgumslēdzēja iestāde izdara ietekmi uz mediju uzņēmumu, kas ir pretendents uz būvdarbu līgumu, lai nodrošinātu labvēlību, ar kādu tas attēlo šīs iestādes īstenoto politiku, vai arī, kā apgalvo Grieķijas valdība, šādā veidā tiek novērsts, ka mediju uzņēmums, kas pretendē uz būvdarbu līgumu, apņēmoties attēlot vai attēlojot publisko iestāžu politiku labvēlīgā gaismā, tādējādi atsakoties no preses

neatkarības un daudzveidības, mēģina ietekmēt galīgo lēmumu par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu. Tomēr patiesībā konkrētajā publisko iepirkumu līgumu kontekstā šim izvirzītajam mērķim aizsargāt preses daudzveidību var būt tikai pakārtots raksturs un tas nevar pastāvēt patiešām neatkarīgi no mērķa nodrošināt pārskatāmību un vienlīdzīgu attieksmi. Tātad tikai tad un tiktāl, ciktāl līgumslēdzēja iestāde pretendentu atlases procedūrā neievērotu objektīvus, pārskatāmus un nediskriminējošus kritērijus, tā varētu izmantot sev piemērotās pilnvaras piešķirt līgumu, lai vai nu ietekmētu mediju uzņēmuma, kas pretendē uz būvdarbu līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, redakcijas politiku, vai arī lai šādam uzņēmumam “atlidzinātu” par tā piekopto redakcijas politiku.

28. Citiem vārdiem sakot, aizliegumu pamatu saraksts, kas noteikts Grieķijas tiesību normās, ir domāts, lai novērstu interešu konfliktus starp līgumslēdzējām iestādēm un mediju uzņēmumiem, kas var radīt labvēlīgus apstākļus aktīvai un pasīvai korupcijai, kura var izkropļot publisko būvdarbu līgumu piešķiršanas procedūru. Līdz ar to tiesību normas, kas aplūktas pamata prāvā, izriet no vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanas, kas nepieciešama, lai ieviestu efektīvu konkurenci, kas ir Kopienu tiesiskā regulējuma publisko iepirkumu jomā mērķis. Izrādās arī, ka šīs normas atbilst vajadzībām jautājumā, kuru nereglamentē Direktīvas 93/37 noteikumi. To apstiprina arī fakts, ka Direktīvā 2004/18, ar ko tiek aizstāta Direktīva 93/37, paredzēti jauni aizlieguma pamati dalībai

publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrās, tostarp pamats saistībā ar korupciju³³, kas daļēji attiecas uz Grieķijas valdības izvirzīto hipotēzi.

29. Iepriekš minētā mērķa atzišanu attiecībā uz vispārīgo nesavienojamību starp darbībām mediju jomā un darbībām publisko būvdarbu jomā, kā to paredz Grieķijas Konstitūcija, tiesas sēdē iesniegtajos apsvērumos apstrīdēja viens no pamata lietas dalībniekiem. Pēc tā domām, nevar *a priori* pieņemt, ka saimnieciskā darbība kādā jomā var apdraudēt pārskatāmību un vienlīdzīgu attieksmi publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā. Ja atzītu par pamatotu vērtējumu, ko aizstāv Grieķijas iestādes un saskaņā ar ko darbība mediju jomā var ietekmēt lēmumu par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, tad līdzīgs secinājums būtu jāizdara arī attiecībā uz daudziem citiem saimnieciskās darbības veidiem. Cita starpā banka, kas turklāt ir publisko būvdarbu uzņēmuma akcionāre, parakstoties uz valsts aizņēmumu, varētu arī iespaidot līgumslēdzēju iestādi un ietekmēt tās lēmumu par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu.

33 — Skat. Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 31. marta Direktīvas 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru [būvdarbu, piegādes un pakalpojumu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru] (OV L 134, 114. lpp.), 45. panta b) punktu.

30. Tomēr jāatzīst, ka dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība, ko kontrolē Tiesa, attiecībā uz piemērotiem aizlieguma pamatiem, lai nodrošinātu pārskatāmību un vienlīdzīgu attieksmi publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā. Attiecīgā dalībvalsts pati spēj vislabāk noteikt, kādi ir potenciālie interešu konflikti valstī, kas varētu rasties un apdraudēt pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principu, kas ir jāievēro, piešķirot publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesības. Novērtējums, ko veica Grieķijas valsts iestādes, lika tām nonākt pie secinājuma, ka Grieķijai raksturīgajā situācijā, ja būvdarbu uzņēmumiem, kas ir saistīti ar mediju uzņēmumiem, netiktu aizliegts piedalīties publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrās, varētu rasties interešu konflikti, kas novestu pie pasīvas un aktīvas korupcijas līgumslēdzējās iestādēs. Tādēļ Grieķijas Konstitūcijas 14. panta 9. punkts paredz šādu nesavienojamību. Veicot šo īpašo novērtējumu attiecībā uz to, ko — ka tām šķiet — no tām prasa Kopenas pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principu ievērošanas pienākums saistībā ar publisko līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu Grieķijā, Grieķijas valsts iestādes tāpat zināmā mērā veic valsts konstitucionālo novērtējumu. No iesniedzējtiesas lēmuma motīvu daļas izriet, ka ir sākušās debates, vai šis apstāklis ietekmē lēmumu par to, vai minētais aizlieguma pamats ir saderīgs ar Kopienu tiesībām.

31. Ir tiesa, ka Eiropas Savienībai ir pienākums respektēt dalībvalstu konstitucionālo

identitāti. Šis pienākums tai ir jau no pirmsākumiem. Tas izriet jau no pašas Eiropas idejas, kurai tika likti pamati 1950. gadu sākumā, būtības, kas paredz veikt valstu integrāciju, vienlaikus saglabājot to politisko patstāvību. To pierāda tas, ka šis pienākums pirmo reizi tika tieši noteikts dibināšanas līgumu grozījumos, kas apliecina tik tālejošu integrāciju, ka līgumslēdzējas puses saskatīja nepieciešamību atgādināt šo pienākumu. Tādējādi Māstrihtas līguma F panta 1. punktā, kas kļuva par Līguma par Eiropas Savienību 6. panta 3. punktu, ir paredzēts: "Savienība respektē savu dalībvalstu nacionālo identitāti". Acīmredzami dalībvalsts nacionālā identitāte ietver arī konstitucionālo identitāti. Ja būtu tāda vajadzība, to apliecinātu mēģinājums paskaidrot nacionālās identitātes elementus, kas ietverts Līguma par Konstitūciju Eiropai I-5. pantā un Līguma par Eiropas Savienību 4. panta 2. punktā, kā tas izteikts Lisabonas līgumā. Kā rāda šo tiesību normu identiskais formulējums, Savienība respektē "(dalībvalstu) nacionālo identitāti, kas raksturīga to politiskajām un konstitucionālajām pamatstrukturām".

32. Judikatūrā ir ņemts vērā šis pienākums respektēt dalībvalstu nacionālo identitāti, tostarp konstitucionālo identitāti, ko Eiropas Savienībai uzliek tās dibināšanas līgumi. Uzmanīgi to lasot, atklājas, ka noteiktos gadījumos, ko, protams, kontrolē Tiesa, dalībvalstis var atsaukties uz to nacionālās

identitātes aizsardzību, lai pamatotu atkāpi no aprites pamatbrīvību piemērošanas. Pirmkārt, uz to var atsaukties tieši, kā uz atkāpes leģitīmu un autonomu pamatojumu. Tiesa ir skaidri atzinusi, ka nacionālās identitātes aizsardzība “ir leģitīms mērķis, ko respektē Kopienu tiesiskā iekārta”³⁴, pat ja Tiesa lēma, ka attiecīgajā gadījumā ierobežojums bija nesamērīgs, jo attiecīgo interesi varēja efektīvi aizsargāt citiem līdzekļiem. Nacionālās konstitucionālās identitātes aizsardzība ļauj dalībvalstij noteiktās robežās pašai noteikt, kas ir leģitīmas intereses, kas var pamatot aprites pamatbrīvības ierobežojumu. Piemēram, gadījumā, kurā dalībvalsts atsaucās uz cilvēka cieņas principa aizsardzību, kas noteikta tās konstitūcijā, lai pamatotu pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumu, Tiesa lēma, ka Kopienu tiesiskā iekārta aizsargā cilvēka cieņu kā vispārēju tiesību principu. Tomēr Tiesa atzina, ka dalībvalsts bauda plašu rīcības brīvību, lai noteiktu šī principa saturu un apjomu, atkarībā no izpratnes, kā attiecīgās pamattiesības tiek aizsargātas dalībvalsts teritorijā, ievērojot konkrēto stāvokli valstī³⁵. Līdz ar to fakts vien, ka dalībvalsts izpratne par attiecīgajām pamattiesībām atšķiras no citās dalībvalstīs pastāvošās izpratnes, neliedz minētai dalībvalstij uz tām atsaukties, lai attaisnotu pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumu.

33. Ja respekts pret dalībvalstu konstitucionālo identitāti var radīt leģitīmu interesi, kas principā varētu pamatot atkāpi no saistībām, ko uzliek Kopienu tiesības, tad *a fortiori* dalībvalsts uz to var atsaukties, lai pamatotu tās konstitucionālo tiesību normu izvērtējumu, kas papildina Kopienu tiesību normas, lai nodrošinātu tās teritorijā tādu principu un noteikumu ievērošanu, kas paredzēti šajās normās vai ir to pamatā. Tomēr ir jāprecizē, ka respekts pret dalībvalstu konstitucionālo identitāti nevar tikt uztverts kā absolūta piekāpšanās jebkuras valsts konstitucionālās normas priekšā. Šādā gadījumā dalībvalstis varētu izmantot to konstitūcijas kā līdzekli, lai atbrīvotos no pienākumiem, ko noteiktās jomās uzliek Kopienu tiesības³⁶. Vēl jo vairāk, šāda situācija varētu novest pie diskriminācijas dalībvalstu starpā atkarībā no tā, ko dalībvalstis paredzētu to konstitūcijās. Tāpat kā Kopienu tiesības respektē dalībvalstu konstitucionālo identitāti, arī valstīm ir jāpieļāgo to konstitucionālo tiesību normas Kopienu tiesību sistēmai. Šajā lietā valsts konstitucionālo tiesību normas ir jāņem vērā tiktāl, ciktāl tās atbilst dalībvalstu rīcības brīvībai, kas tām ir, lai nodrošinātu vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu, ko paredz direktīva. Šīs rīcības brīvības īstenošanai tomēr ir jāiekļaujas robežās, ko nosaka iepriekš minētais princips un pati direktīva. Šajā lietā konstitucionālo tiesību norma tādā ir piemērota, lai noteiktu, kāda ir situācija dalībvalstī, lai šajā kontekstā piemērotu vienlīdzīgas attieksmes principu starp pretendentiem uz publisko iepirkumu, kā arī lai noteiktu, kādi ir iespējamie interešu konflikti,

34 — Lieta, kur dalībvalsts atsaucās uz nacionālās identitātes aizsardzību, lai pamatotu aizliegumu citu dalībvalstu pilsoņiem strādāt valsts izglītības sistēmā (skat. 1996. gada 2. jūlija spriedumu lietā C-473/93 Komisija/Luksemburga, *Recueil*, I-3207. lpp., 35. punkts).

35 — Skat. 2004. gada 14. oktobra spriedumu lietā C-36/02 *Omega* (Krajums, I-9609. lpp.).

36 — Jāatgādina, ka no Tiesas judikatūras principā izriet, ka dalībvalsts nevar atsaukties uz tās konstitucionālajām tiesībām, lai iebilstu pret Kopienu tiesību piemērošanu tās teritorijā (1970. gada 17. decembra spriedums lietā 11/70 *Internationale Handelsgesellschaft*, *Recueil*, 1125. lpp.).

un, visbeidzot, lai novērtētu, cik nozīmīga dalībvalsts tiesību sistēmā ir šo interešu konfliktu novēršana un līdz ar to kāds ir tai piemērotākais regulējums tiesību normu hierarhijā.

princips. Tātad attiecīgajā jomā veikto pasākumu nepieciešamība un samērīgums nav izslēgts tikai tāpēc, ka tos nav pieņēmušas citas dalībvalstis³⁷.

34. Kapienu tiesības tātad principā pieļauj, ka dalībvalsts var liegt piedalīties būvdarbu publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā būvdarbu uzņēmējiem, kas ir saistīti ar mediju uzņēmumiem, ar mērķi nodrošināt pretendentu starpā Kopienas pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principu ievērošanu. Tomēr, nosakot kārtību, kas paredz nesavienojamību starp publisko būvdarbu nozari un medijiem, ir jāievēro samērīguma princips. Šim tiesiskajam regulējumam tātad ir jābūt nepieciešamam un samērīgam ar mērķi nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi un tādējādi radīt efektīvu konkurenci. Ja, gluži pretēji, papildu aizlieguma pamats, kas paredzēts dalībvalsts tiesību normā, ir definēts tādējādi, ka tas aptver pārmērīgu potenciālo pakalpojumu sniedzēju skaitu salīdzinājumā ar to, kas nepieciešams, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pretendentu starpā, tad tas kaitē direktīvas mērķim attīstīt efektīvu konkurenci, kura sekmēšanai tā ir paredzēta. Arī šajā gadījumā dalībvalstij piemīt zināma rīcības brīvība, lai noteiktu nesavienojamības apmēru, kas ir atbilstošs situācijai dalībvalstī, ievērojot prasības, ko nosaka samērīguma

35. Tomēr dalībvalsts rīcības brīvībai pastāv ierobežojumi. Tās īstenošanu kontrolē tiesu vara. Lai gan principā iesniedzējtiesas, nevis Tiesas, kas ir lūgta sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar EKL 234. pantu, kompetencē ir veikt šādu kontroli, katrā ziņā nesavienojamība, kas noteikta tādā apmērā, kā tas paredzēts Grieķijas Konstitūcijas 14. panta 9. punktā, neatbilst samērīguma principam. Tas ir it īpaši tādēļ, ka šī norma attiecas uz visiem būvuzņēmējiem, kas ir saistīti ar mediju uzņēmumiem, neatkarīgi no tā, cik šis plašsaziņas līdzeklis ir plaši izplatīts. Šādā apmērā noteikta nesavienojamība pārsniedz pasākumus, kas nepieciešami, lai tiktu ievērota vienlīdzīga attieksme un līdz ar to tiktu aizsargāta efektīva konkurence, jo ir maz ticams, ka reģionālam mediju uzņēmumam piemīt tāda ietekme, kas tam ļautu iespaidot līgumslēdzēju iestādi, kas atrodas citā reģionā, un otrādi — diez vai šāda līgumslēdzēja iestāde tiekotos ietekmēt mediju uzņēmumu, kas atrodas citā reģionā.

37 — Skat. iepriekš minēto 2004. gada 14. oktobra spriedumu lietā *Omega*, 37. un 38. punkts.

Tas tā ir cita starpā arī tāpēc, ka tas attiecas uz visiem būvuzņēmējiem, kuriem ir kaut kādas radniecības saites ar mediju uzņēmējiem. Šķiet neiespējami, ka līgumslēdzēja iestāde izdarītu ietekmi uz mediju uzņēmēju, kam ir tikai attāla radniecības saite ar būvdarbu uzņēmēju un otrādi — diez vai šāds mediju uzņēmējs ietekmēs līgumslēdzēju iestādi.

un vienlīdzīgu attieksmi, lai radītu efektīvu konkurenci, un ka tā atbilst samērīguma principam. Ar tiesību normu, kurā vispārīgi paredzēts, ka mediju uzņēmuma īpašnieka, partnera, akciju kontrolpaketes turētāja vai vadītāja statuss ir nesavienojams ar tāda uzņēmuma īpašnieka, partnera, kontrolpaketes akcionāra vai vadītāja statusu, kuram par labu valstij vai publiskai juridiskai persona plašākā nozīmē ir jāveic būvdarbi, piegādes vai jāsniedz pakalpojumi, tiek pārkāpts samērīguma princips.

36. Ņemot vērā iepriekš minēto, uz otro prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka aizlieguma pamats, kas paredzēts valsts tiesībās papildus Direktīvas 93/37 24. pantā minētajam aizliegumu pamatu sarakstam, ir saderīgs ar Kopienas tiesībām ar nosacījumu, ka minētā tiesību norma garantē pārskatāmību

37. Ņemot vērā uz otro jautājumu ieteikto atbildi, uz trešo jautājumu nav jāatbild.

V — Secinājumi

38. Ievērojot iepriekš minētos apsvērumus, piedāvāju Tiesai uz *Symvoulio tis Epikrateias* (Grieķijas Valsts padome) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- Padomes 1993. gada 14. jūnija Direktīvas 93/37/EEK par to, kā koordinēt publisko būvdarbu līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras, 24. pantā ietvertais saraksts, kurā uzskaitīti pamati liegt būvuzņēmējiem piedalīties konkursā, nav izsmeļošs;

- aizlieguma pamats, kas paredzēts valsts tiesībās papildus Direktīvas 93/37 24. pantā minētajam aizliegumu pamatu sarakstam, ir saderīgs ar Kopienu tiesībām ar nosacījumu, ka minētā tiesību norma garantē pārskatāmību un vienlīdzīgu attieksmi, lai radītu efektīvu konkurenci, un ka tā atbilst samērīguma principam. Ar tiesību normu, kurā vispārīgi paredzēts, ka mediju uzņēmuma īpašnieka, partnera, akciju kontrolpaketes turētāja vai vadītāja statuss ir nesavienojams ar tāda uzņēmuma īpašnieka, partnera, kontrolpaketes akcionāra vai vadītāja statusu, kuram par labu valstij vai publiskai juridiskai personai plašākā nozīmē ir jāveic būvdarbi, piegādes vai jāsniedz pakalpojumi, tiek pārkāpts samērīguma princips.